

Täysistunto

Keskiviikko 4.5.2016 klo 14.00—16.20

7. Lakialoite laiksi työntekijöiden lähettämisestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lakialoite LA 24/2016 vp Merja Mäkisalo-Ropponen sd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskustelu

15.57 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pahoittelen sitä, että esittelypuheenvuoroni on pitkäkö johtuen siitä, että tässä lakialoitteessa on kaksi asiaa. Toivon voivani esitellä nämä kuitenkin samassa puheenvuorossa ja kerralla. Ja toivottavasti ääneni kestää, sillä poden aika pahaa kesäflunssaa.

SDP:n eduskuntaryhmä on tehnyt rinnakkaislakialoitteen hallituksen esitykseen läheteistä työntekijöistä, koska hallituksen esityksen 39/2016 väärä suunta on selvinnyt. Hallituksen esitys sisältää virheitä, joita ei ole perusteltua viedä eteenpäin. SDP tarjoaa hallitukselle vaihtoehdon ja perääntymistien huonosti harkittujen lakimuutosten korjaamiselle. Koimme, että asiaan oli pakko puuttua tämän rinnakkaisaloitteen muodossa, vaikka kysymys onkin täytäntöönpanodirektiivin toimeenpanosta. Vaikutelma, joka esityksestä syntyy, on sellainen, ettei hallituksella ole kunnianhimoa puolustaa suomalaista työtä. Jos tästä ei ole kysymys, niin sitten hallituksen esitys on kovaa ideologista suomalaisen työn ulosliputtamista, jota en ja emme voi hyväksyä. Tämä esitys molemmissa tapauksissa jää historiaan, ja siihen tullaan todennäköisesti vielä palaamaan. Hallitus on direktiivin minimitoimeenpanolla synnyttämässä halpatyömarkkinoita Suomeen. Jos Suomeen tullaan töihin, niin tullaan sitten reiluilla työehdoilla.

Hallituksen esitys runtelee kaltoin Suomen maantiekuljetusalaa. Me esitämme ketjuvasuun ulottamista, kuten on jo rakennusallalla, myös maantiekuljetuksiin. Samaa mieltä asiasta ovat sekä alan työntekijät että työnantajat. Yksikään hallituspuolue ei viime kevään vaaleissa esittänyt ohjelmassaan suomalaisen työn, suomalaisten työehtojen ja suomalaisten yritysten ulosliputtamista. On vaikea ymmärtää, miksi hallitus haluaa heikentää suomalaisen kuljetusalan mahdollisuuksia pärjätä kilpailussa.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuudessaan hallituksen esityksessä ehdotetut lainmuutokset merkitsevät parannuksia nykyiseen sääntelyyn, mutta joiltakin osin hallituksen esitys on liian heikko ja edustaa pikemminkin direktiivin minimivaatimusten täyttämistä kuin Suomen aikaisempaa linjaa, jossa lähetettyjen työntekijöiden asema on pyritty turvaamaan niin vahvasti kuin EU-oikeus sallii.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2016 vp

Lakiesityksessä ehdotettu sääntely on pitkälti yleistä, vain rakennusalaan koskien on erityissääntelyä johtuen siitä, että direktiivissä asetetaan jäsenmaille velvoitteita säätää rakennusalaan koskien tiukemmasta lähetetyn työntekijän suojelusta kuin muilla aloilla. Esitämme siis hallituksen esityksestä poikkeavia erityissääntöjä maantiekuljetusalalle. Vaikka lähetettyjä työntekijöitä koskevat normit eivät koske maiden välistä maantiekuljetusliikennettä, niitä sovelletaan niin sanottuun kabotaasiliikenteeseen eli maan sisällä toiseen maahan rekisteröidyllä ajoneuvolla ajettaviin kuljetuksiin. Näin lähetettyjä työntekijöitä koskevan sääntelyn kautta olisi mahdollisuus varmistaa, että kabotaasikuljetuksissa ei poljeta työntekijöiden oikeuksia ja työn hintaa ja että ne kilpailevat suomalaisten liikenneyrittäjien kanssa reiluin ehdoin.

Hallituksen esityksessä ehdotettu sääntely soveltuu huonosti maantieliikennealalle ja jättäisi sellaisenaan voimaan tullessaan sääntelyyn aukkoja, jotka vähentäisivät sen soveltamismahdollisuuksia maantiekuljetusalan työssä. Esimerkiksi lähettävän yrityksen velvollisuutta pitää työntekijää koskevia työaikakirjanpitoa ja palkkatietoja saatavilla — tämä on 10 §:ssä — tai lähetettävän yrityksen velvollisuutta asettaa Suomessa viranomaisten tavoitettavissa oleva edustaja — 8 §:ssä — ei sovelleta, jos työntekijän lähettäminen kestää enintään 10 työpäivää. Myöskään lähettävän yrityksen velvollisuus vuokratyössä ja alihankinnassa selvittää tilaajalle työntekijän sosiaaliturvan määräytymistä — 11 §:ssä — ei tällöin päde. Ilmoitusta työntekijöiden lähettämisestä ei tarvitse tehdä, jos työskentely kestää enintään 5 päivää — tämä on 7 §:ssä. Maantiekuljetusalan työn luonteesta johtuen nämä aikarajat jäisivät useimmiten täyttymättä. Näin maantiekuljetusalan työt käytännössä jäisivät suurelta osalta ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle. Aikarajat ovat kansallisia lisäyksiä eivätkä perustu EU-sääntelyyn. Useimmissa muissa Euroopan maissa tällaisia ei kuljetusalan osalta käytetä.

Lakialoitteessa siis esitetään hallituksen esitykseen lisättäväksi kuljetusalaan koskevia poikkeuksia aikarajojen soveltamisesta seuraavasti:

1) 7 §, Ilmoitus työntekijöiden lähettämisestä. Hallituksen esityksessä on viiden päivän aikaraja, jota ei hallituksen esityksen mukaan sovellettaisi rakennusalan työhön. Me esitämme, ettei aikarajaa sovellettaisi myöskään maantiekuljetusalan työhön.

2) 8 §, Edustajan asettaminen. Hallituksen esityksessä on 10 päivän aikaraja. Me esitämme, ettei aikarajaa sovellettaisi maantiekuljetusalan työhön.

3) 10 §, Velvollisuus pitää saatavilla tietoja lähetetyistä työntekijöistä Suomessa. Hallituksen esityksessä on niin ikään 10 päivän aikaraja. Me esitämme, ettei aikarajaa sovellettaisi maantiekuljetusalan työhön.

4) 11 §, Tietojen antaminen tilaajalle alihankinnassa ja vuokratyössä. Hallituksen esityksessä on 10 päivän aikaraja. Me esitämme, ettei aikarajaa sovellettaisi maantiekuljetusalan työhön.

Arvoisa puhemies! Nyt tulee sitten se toinen asia.

Toisena muutosasiana lakiesityksessä on tilaajavastuu lähetetyn työntekijän vähimmäispalkasta rakennusosalalla. Lähetettyjä työntekijöitä koskevan direktiivin täytäntöönpanodirektiivin 12 artiklan 2 kohdan mukaan rakennusalan toimintojen osalta jäsenvaltioiden on säädettävä toimenpiteistä, joilla asetetaan vuokratyössä ja alihankinnassa työn tilaaja lähettävän yrityksen ohella vastuuseen työntekijän minimipalkasta sekä eräistä muista maksuista. Direktiivillä siis pyritään turvaamaan lähetetyn rakennusalan työntekijän oikeutta saada lain ja työehtosopimusten edellyttämä vähimmäispalkkansa sekä asetetaan työteko-maassa toimivalle tilaajalle vastuu huolehtia, että lähetettyjen työntekijöiden oikeudet to-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2016 vp

teutuvat. Direktiivin mukaan kansallisesti voidaan säätää, että tilaaja vapautuu vastuusta, mikäli se riittävää huolellisuutta noudattaen esimerkiksi varmistuen työntekijän palkkauksen tasosta ja lähettävän yrityksen maksukyvyistä on koettanut huolehtia, että työntekijät saavat palkkansa. Direktiivissä on tilaajan vastuusta poikkeusmahdollisuus, jonka mukaan näiden toimenpiteiden sijasta voidaan käyttöön ottaa muita "unionin ja kansallisen lain ja/tai käytännön mukaisia muita asianmukaisia täytäntöönpanotoimenpiteitä jotka välittömässä alihankintasuhteessa mahdollistavat toimeksiantajaan kohdistuvat tehokkaat ja oikeasuhteiset seuraamukset väärinkäytöksiin ja petoksiin puuttumiseksi tilanteissa, joissa työntekijöillä on vaikeuksia pitää kiinni oikeuksistaan".

Hallituksen esityksessä on käytetty tätä poikkeusmahdollisuutta. Siinä esitetään säädettäväksi vain tilaajan tietyistä hallinnollisista velvollisuuksista sekä rakennuttajaan ja pääurakoitsijaan kohdistuvasta selvityselvöllisyydestä, jos työntekijä ei ole saanut palkkaansa. Lisäksi vedotaan jo voimassa olevaan tilaajavastuulakiin, jossa ylipäänsä alihankinnan tilaajalle asetetaan tiettyjä selontekovelvoitteita ja joiden rikkomisesta voi seurata hallinnollinen maksuseuraus. Tilaajavastuulain velvollisuudet sekä nyt hallituksen esityksessä esitetyt velvollisuudet eivät kuitenkaan tuota sellaista vastuun tasoa, joka direktiivissä rakennusalan tilaajille pyritään asettamaan. Lisäksi valtiolle maksettavat hallinnolliset sanktiot eivät viime kädessä hyödytä lähetettyä työntekijää eivätkä täytä hänen oikeuksiaan turvattuun vähimmäispalkkaan direktiivissä tarkoitettulla tavalla.

Lakialoitteessa esitetään hallituksen esitystä muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin direktiivin perussäännön mukainen tilaajan vastuu. 15 §:ään esitämme tarkennusta rakennuttajan ja pääurakoitsijan vastuuseen rakennusalan työssä seuraavasti: "Rakennusalan työssä tilaajalla on lähetettävään yritykseen nähden rinnakkainen vastuu 5 §:ssä tarkoitetuista työntekijöiden vähimmäispalkoista. Mikäli lähettävä yritys ei suorita tarkoitettua vähimmäispalkkaa kuukauden kuluessa sen erääntymispäivästä on lähetetyllä työntekijällä oikeus kohdistaa tätä koskeva vaatimus tilaajaan. Tilaaja vapautuu vastaamasta lähetetyn työntekijän palkkasaatavasta, mikäli se voi osoittaa asianmukaisella tavalla varmistuneensa lähetetyn työntekijän palkkauksen asianmukaisuudesta sekä tilaajan maksukyvyistä."

Lopuksi, arvoisa puhemies! Tässä rinnakkaislakialoitteen esittelypuheenvuorossa toin esille lyhyesti ja ytimekkäästi pääkohdat. Lakialoitteen on allekirjoittanut 31 (Puhemies koputtaa) sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsentä. Toivon, että aloitteeseen perehdytään ja paneudutaan, niin että voisimme hyväksyä sen täällä lopulta yksimielisesti. — Kiitos.

16.07 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Pidän erittäin tärkeänä, että hallituksen esitykseen, lähetettyjä työntekijöitä koskevaan direktiiviin, tehdään parannuksia koskemaan maantiekuljetuksen ja rakennusalan työtä. Suomen rajojen sisäpuolella kuljettajalle tulee aina maksaa Suomen työlainsäädännön ja yleissitovan kuorma-autoalan työehtosopimuksen mukainen palkka. Jos ja kun halvemman palkkatason EU-maista tulevat yritykset eivät näin toimi, niin tämä johtaa kaksiin eriarvoisiin markkinoihin maanteiden tavaraliikenteessä. Teollisuuden ja kaupan kilpailukyvyyn parantaminen ei voi perustua Suomen työlainsäädännön rikkomiseen ja Suomelle tärkeän alan, kuljetuselinkeinon, eli suomalaisten rehellisten pienyrittäjien pärjäämisen heikentämiseen.

Ministeri Berner sanoi eräässä haastattelussa, että kuljetusten avaaminen ulkomaiselle kilpailulle sujuvoittaisi kuljetuksia ja laskisi kustannuksia hyödyttäen elinkeinoelämää. Tällainen ajattelutapa ei tue suomalaisia tavallisia pieniä ja keskisuuria kuljetusyrityksiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2016 vp

Asialla on erityisen suuri yhteiskunnallinen merkitys valtion talouden kannalta. Maanteiden tavaraliikenne on merkittävä verojen kerääjä ja maksaja. Alan 6 miljardin euron vuotuisesta liikevaihdosta palautuu yritysten ja työntekijöiden maksamina veroina ja veroluonteisina maksuina 2,7 miljardia euroa valtiolle. On ihan aiheellista kysyä, onko hallitus kääntänyt selkensä kotimaiselle kuljetusalalle ja aikooko tehdä suomalaisista ammattitaitoisista raskaan liikenteen kuljettajista ja yrittäjistä työttömiä. Alan heikentäminen tulisi kasvattamaan valtion työttömyysmenoja ja pienentämään verotuloja.

Arvoisa puhemies! Sellainen politiikka, joka perustuu pienyrittäjien ja palkansaajien halpuuttamiseen, ei ole kestävällä pohjalla. Se ei saa aikaan kasvua ja työllisyyttä. Ihminen, jolla ei ole varmuutta palkastaan, ei rakenna taloa, ei käytä rahaa yrityksiltä ostettaviin palveluihin, ei osta ja kuluta. Tällöin eivät pyörät pyöri vaan pysähtyvät, niin kuin nyt on Suomessa käynyt.

Olemme Suomessa valovuoden edellä työelämän lainsäädännössä verrattuna itäeurooppalaisiin maihin. En usko kenenkään järkevän ihmisen oikeasti haluavan Suomessa menettävän kohti Itä-Euroopan työolosuhteita ja palkkoja. Palkkoja poljetaan, jotta yrityksen omistajille jäisi enemmän rahaa käteen. Tämä on kestämatöntä eikä edistä Suomen tavoitetta saada pienennettyä työttömyyttä ja saada lisää verotuloja.

Suomalaisen työn puolustajia tarvitaan tänään ehkä enemmän kuin koskaan aiemmin. Nyt on luotava uutta pysyvää työtä, pidettävä kiinni näistä entisistä ja pidettävä huolta työntekijöistä, jotka ovat lomautus- tai irtisanomisuhan alla. Moni suomalainen elää tällä hetkellä suuressa epävarmuudessa. Maan kansallinen etu on työpaikat Suomessa. Vilunkiveikoista on päästävä eroon, ja lainsäädäntö ja sen valvonta antavat siihen mahdollisuuden, jos niitä halutaan oikein käyttää. On tärkeää tukkia lainsäädännön lymypaikat. Helppointa on ennalta ehkäistä ne. Arvelen, että jos on tahtoa, niin löytyy kyllä tie.

Arvoisa puhemies! Rakennusinvestoinnit työllistävät, mutta ainoastaan silloin ne hyödyttävät valtiota ja kuntia, kun urakat työllistävät Suomeen verojaan maksavia työntekijöitä. On varmaa, että kilpailutuksissa tarjouksia jättävät myös yritykset, joiden käyttämä henkilöstö aliurakoitsijoina on voittopuolisesti muualta kuin Suomen rajojen sisäpuolelta tulevaa ja Suomeen verojaan maksavia. Palkkoja poljetaan, jotta yrityksen omistajille jäisi enemmän rahaa käteen, myös rakennusosalalla, ja tämä on kestämatöntä, varsinkin silloin, kun puhutaan julkisista urakoista. Samaan aikaan meillä on lukuisia rehellisiä rakennusyrittäjiä, joiden palkkalistoilla ja aliurakoitsijoina ei ole muita kuin veronsa Suomeen maksavia työntekijöitä ja yrityksiä. Ne antavat asialliset tarjoukset mutta häviävät hinnassa vilunkiveikoille. Esimerkiksi Mikkelin kaupunki on laskenut, että 6 miljoonan euron kouluremontti karkeasti laskien tuo kaikkine vaikutuksineen 130 työpaikkaa ja 660 000 euroa kunnallisveroja kaupungin kassaan, jos urakka työllistää paikallisia veronmaksajia.

Valtiolla ja kunnilla on täydet mahdollisuudet muotoilla tarjouspyyntöjen kriteerit niin, että niihin saadaan aluetaloudellista vaikuttavuutta. Pisteitä laskettaessa eniten tulee saada niiden yritysten, jotka eivät harrasta vilunkia. Tämä ei vaadi muuta kuin pientä uudelleenajattelua ja jo olemassa olevien, toimiviksi osoittautuneiden kriteerien soveltamista, ja tarvitaan erityisesti tahtoa toteuttaa asia. Ja tätä tahtoa voidaan täältä eduskunnasta lisätä asettamalla tilaajalle pakottavaa lainsäädäntöä.

Edustaja Mäkisalo-Ropposen lakiesitys muuttaa puheet teoiksi. Eduskunnan on annettava selvä viesti rakennusurakoiden tilaajille sekä rakentajille, että rakennusurakat saavat ne, jotka toimivat rehellisesti, eikä tilaajakaan enää pääse keplottelemaan vastuustaan. Ehtona yrityksen kelpoisuudelle jo tarjouspyyntöön on ehdottomaksi vaatimukseksi laitetta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2016 vp

va, että yrityksen palkkauksessa ja sen käyttämien alihankkijoiden palkkauksessa käytetään suomalaisen TESin mukaista palkkaa ja verot, eläke- ja vakuutusmaksut maksetaan asianmukaisesti. Sopimukseen on hyvä myös laittaa ilmoitusvelvollisuus, jotta voidaan seurata, että näin myös tapahtuu, ja on oltava riittävän kovat sanktiot sopimusrikkomukselle, että luistaminen sopimuksesta ei edes tule mieleen.

Pelissäntöjen muuttamisella astutaan nykypelureiden varpaille, mutta on selvää, että muutos koituu kuitenkin kaikkien parhaaksi, eniten meidän kaikkien veronmaksajien hyödyksi, ja rakentamisen laatukin varmasti paranee. Työllistymisen, verojen maksamisen ja ostovoiman lisäämisen myötä Suomi lähtee nousuun. Meiltä poliitikoilta tarvitaan yhteistyötä ja vauhdin laittamista lain, asenteiden, ilmapiirin ja toimintakulttuurin muutokseen. Meidän tulee asettaa tavoitteita ja linkittää tämäkin asia muuhun tavoiteasetteluun eli työllisyyteen.

Arvoisa puhemies! Toivon edustaja Mäkisalo-Ropposen lakiesityksen läpimenoa, niin kuin koko SDP:n eduskuntaryhmä toivoo.

16.16 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa herra puhemies! "Jotain hyvää tuli EU:stakin. Nyt yhdessä tiiviillä yhteistyöllä tulevan hallituksen ja ay-liikkeen kanssa voidaan merkittävästi torjua harmaata taloutta ja varmistaa suomalaisten yritysten yhdenvertainen kilpailuasema suhteessa ulkomaisiin yrityksiin." Näin kuului Timo Soinin suora sitaatti Suomen Uutisissa vajaa vuosi sitten. Toivottavasti tämä ei ole vielä täysin unohtunut. Täytyy kuitenkin todeta, että hallituksen esityksessä on toki parannuksiakin nykytilaan, mutta tässä piilee myös isoja ongelmia, joita edustaja Mäkisalo-Ropponenkin ansiokkaasti toi esille, varsinkin maantiekuljetusalalla.

Esityksen kokonaishengessä ongelmana on ehkä se, että se on heikko ja edustaa monilta osin direktiivin minimivaatimuksia. Ja vaikka se mahdollistaisi paljon vahvempiakin toimenpiteitä suomalaisen työn aseman vahvistamiseksi, niin on tietenkin harmi, että ei ole otettu niitä käyttöön. Herää kysymys, onko tämä hallituksen linja.

Toisaalta hallituksen esitys on varsin ongelmallinen tämän kuljetusalan näkökulmasta, ja tätä problematiikkaa on tuonut esiin varsin voimakkaasti niin kuljetusalan työnantaja kuin työntekijäpuolikin — tämä on mielestäni huomionarvoinen asia — ja tietenkin ihan syystä, koska hallituksen esitys tarkoittaa todella suomalaisten maantiekuljetusten alasajoa.

Toisaalta vaihtoehtoja olisi, kuten tässä lakialoitteessa tuodaan esille. Siksi kannatan tätä sosialidemokraattien hyvää ja suomalaista työtä puolustavaa lakialoitetta.

16.18 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Toivon todella, että hallitus hyödyntäisi nyt tätä lakialoitetta, koska tässä on kysymys maantiekuljetusalan tulevaisuudesta maassamme. Minun on hyvin vaikea ymmärtää, miksi hallitus haluaa heikentää omien maantiekuljetusyritystemme kilpailukykyä, kun muualla Euroopassa tehdään aivan päinvastoin eli puolustetaan lainsäädännöllä oman maan yrittäjiä.

Rakennusosalalle esittämämme muutos lähtee siitä tosiasiasta, että näin toteutuessaan tämän direktiivin implementointi ei täytä alkuperäisen direktiivin henkeä, sillä tällä ei turvata riittävästi lähetetyn työntekijän oikeuksia. Ja voi olla, että direktiivin implementointi tässä muodossa johtaa meidät EU-oikeuteen.

Arvoisa puhemies! Kuten sanoin, toivon todella hallituksen hyödyntävän nyt tätä lakialoitetta, sillä näin voisimme estää kahden todella suuren virheen tapahtumista. Käsittääk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 48/2016 vp

seni ainakin perussuomalaiset ovat aina aiemmin olleet kannattamassa tilaajavastuuta ja he ovat olleet myös puolustamassa kuljetusalan työpaikkoja. Toivon, että tämä heidän asenteensa näihin asioihin jatkuu samanlaisena.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.